

Західні області України

Відновлення політики радянзації

У період 1939–1940 рр. на західноукраїнських землях радянський режим ще не встиг зміцнитися, тому після війни необхідно було знову провести радянзацію — встановити в Західній Україні такий порядок, який діяв на інших територіях СРСР, уніфікувати систему господарювання на всій території УРСР. Для впровадження радянського способу життя сюди направили потужні політичні та військові сили. Місцевим активістам не довіряли, їх переводили на другорядні посади. В керівництві лише 13% займали працівники місцевого походження. Здійснювалася націоналізація промисловості, реквізувалися цінності у банках, одержавлювався житловий фонд, сфера торгівлі. Великі маєтки були конфісковані, а їх землі передавалися селянам. До 900 тис. осіб було виселено і депортовано до віддалених районів СРСР. Мали місце порушення законів, грубість, штучне розмежування українців на «східняків» і «західняків».

Індустріалізація

Мета: - включення цих земель до єдиного загальносоюзного промислового комплексу,
- модернізація існуючої промисловості,
- зміна соціальної структури населення.

Реконструкція нафтогазової, лісозаготівельної.

Розвиток машинобудівної, приладобудівної.

Заводи-гіганти: Жидачівський паперовий комбінат.

У Львові в 1951 р. випустили перші в Україні автобуси.

Автоавантажувачі, телевізори, с/г машини.

1948 р. — магістральний газопровід «Дашава–Київ».

Темпи промислового розвитку вищі, ніж на сході.

Колективізація

Мета: встановити тотальний контроль над селянством, зламати приватновласницьку психологію, позбавити підтримки УПА.

Методи: примус, шантаж, залякування, провокації, терор.

У 1950 р. до колгоспів вже входило 93% селянських господарств.

На базі великих маєтків створювалися радгоспи.

При МТС діяли політвідділи.

Культурна революція

Причини:

- Індустріалізація краю потребувала освічених інженерів і робітників.

- Освіта мала пропагандистське значення.

- Виховання нової інтелігенції, проїнятої ідеалами і настроями влади.

Початкову освіту здобули всі діти шкільного віку.

Утрічі зросла кількість учнів 5–10 класів.

Більшовицькі і комсомольські організації.

1945 р. — університет в Закарпатті (вперше).

1950 р. — в Зах. Укр. 25 вищих навчальних закладів.

Діяльність ОУН і УПА

ОУН сподівалися, що після розгрому нацизму, неминуче почнеться боротьба між СРСР і західними країнами, тому хотіли перешкодити радянській владі закріпитися в Західній Україні.

1. 1944–1946 рр. — відкрите протистояння. Бойові підрозділи УПА по 500 бійців загалом налічували 90 тис. чол., кавалерія і артилерія.

I–IV. 1946 р. радянська влада провела операцію «Велика блокада», задіяла авіацію, бронетехніку. УПА втратила 40% свого складу та усвідомила ілюзорність радянсько-американської війни. Українська головна визвольна рада прийняла рішення про демобілізацію повстанців.

2. 1947 р. — партизанська війна: групи по 10–15 осіб. Бойові дії в Закарзонні. Але проти них репресії, прочісування, спалення і вирубка лісів, компрометація національних сил військами МДБ УРСР.

3. 1949 р. — саботаж і антирадянська пропаганда.

Протягом 1945–1949 рр. радянська влада оголосила 7 амністій для учасників збройної боротьби та підлілля.

1950 р. в сутичці під Львовом загинув командир УПА Роман Шухевич.

1954 р. заарештований керівник УПА В. Кук. 1959 р. радянські спецслужби вбили в Мюнхені голову проводу закордонних частин ОУН С. Бандеру.

Доля Української греко-католицької церкви

3040 парафій, 4440 церков, 127 монастирів, 5 млн прихожан.

X. 1944 р. лист митрополита А. Шептицького про готовність співпрацювати з радянською владою. Однак 1.XI.1944 р. А. Шептицький помер. Щоб порозумітися з новою владою, митрополит Йосип Сліпий від'їждив в XII.1944 р. делегацію до Москви і передав 100 тис. крб. у фонд Червоного Хреста на оборону країни. Однак греко-католиків почали звинувачувати у пособництві нацистам. У IV.1945 р. були заарештовані єпископи, митрополит Й. Сліпий і близько 2 тис. священників і монахів.

НКВС створив ініціативну групу на чолі з священником Г. Костельником, яка проголосила бажання розірвати унію з Римом.

III. 1946 р. — Львівський (неканонічний) собор УГКЦ прийняв рішення про скасування Берестейської унії 1596 р. і підпорядкування греко-католиків Російській православної церкві (РПЦ).

VIII. 1949 р. — ліквідація УГКЦ на Закарпатті і приєднання Мукачівської єпархії УГКЦ до РПЦ.

V. 1990 р. зареєстровано першу громаду УГКЦ. Архієпископ і митрополит Іван кардинал Любачівський.

Розвиток культури у повоєнний час

Війна показала народу всю аморальність, антигуманність режиму абсолютної особистої диктатури. Війна радикально підірвала ідеологію «гвинтика», адже її могли виграти лише самостійно мислячі люди, а не сліпі виконавці волі вождя. Однак сталінський режим посилив контроль над суспільством, особливо у сфері ідеології.

Освіта: 1950 р. — відновлена довоєнна мережа шкіл, 160 ВНЗ.

1953 р. перехід до обов'язкової 7-річної освіти.

Відновлено випускні екзаменати в школах. Русифікація.

Наука: Академію наук УРСР очолював О. Богомолець, а з 1946 р. — біохімік О. Палладін.

1948–1950 рр. — виготовлення в Києві під керівництвом С. Лебедева цифрової обчислювальної машини (перша в Європі МЕОМ).

1946 р. — запуск першого в УРСР і СРСР експериментального атомного реактора. Удосконалено метод автоматичного зварювання металу під флюсом розроблений під керівництвом Є. Патона. 1953 р. у Києві суцільний міст через Дніпро завдовжки 1,5 км.

Література: Метод соцреалізму — життя в прикрашеному вигляді.

Високохудожні твори: М. Стельмах «Велика рідня», «Хліб і сіль».

О. Гончар «Прапороносці»; В. Некрасов «В окопах Сталінграду»; О. Вишня (гуморески); П. Тичина, А. Малишко (поезія).

Театр: 103 театри, самодіяльність, огляди, творчі звіти.

Актори: Б. Гмиря, Н. Ужвій, М. Романов. Театральний режисер Г. Юра.

Композитори: К. Данькевич, Б. Лятошинський, Ю. Мейтус.

Хор Г. Вільовки, хорів капели: «Думка» і «Трембіта».

Художники: О. Шовкуненко, М. Деревус, Т. Яблонська.

Кіно: Три кіностудії — Київська, Одеська, Ялтинська.

1950 р. фільм І. Савченка «Т. Шевченко» — актор Сергій Бондарчук.

Ждановщина

Система заходів для посилення контролю над творчою інтелігенцією.

Мета: нейтралізувати національно свідому інтелігенцію, відтворити образ ворога, зміцнити тотальний контроль над суспільством. 1946–1951 рр. — 12 партійних постанов: про журнал «Перець», про репертуар театрів, про «Історію української літератури»...

1. 1946 р. — Проти «українського буржуазного націоналізму» — термін щодо національно свідомих діячів. О. Вишня, Ю. Яновський «Жива вода», М. Рильський «Мандрівка в молодість», «Київські октави», О. Довженко за кіносценарій «Україна в огні».

Зазнала ідеологічних атак українська історична наука. Протягом 1946–1947 рр. було репресовано 10 тис. осіб.

2. З кінця 1948 р. — боротьба з «низькопоклонством перед Заходом», проти космополітизму — ідеологія світового громадянства, яка надає пріоритетне значення загальнолюдським цінностям і другорядне — національним проблемам.

Мета: посилити культурно-ідеологічну ізоляцію радянського суспільства, розпалити шовіністичні та антисемітські настрої, посилити русифікацію.

Пошуки внутрішніх ворогів, звільняли з роботи євреїв.

«Лисенківщина» — культ академіка Т. Лисенка, заборона генетики, яка оголосила «псевдонаукою», засилля в науці посередності та авантюристів.

3. З 1951 р. — проти ідеологічних перекручень.

Лібрето опери К. Данькевича «Б. Хмельницький» — недостатньо розкрито «прогресивну» роль російського царя і бояр.

В. Сосюра «Любіть Україну» (1944 р.) — «ідейно порочний твір».

Лекції про велику роль російського народу.